

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-600/21 - 1

Predmet C-600/21

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

28. rujna 2021.

Sud koji je uputio zahtjev:

Cour de cassation (Francuska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

16. lipnja 2021.

Žalitelj u kasacijskom postupku:

QE

Druga stranka u kasacijskom postupku:

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest

[omissis]

**PRESUDA COURA DE CASSATION, PREMIÈRE CHAMBRE CIVILE
(KASACIJSKI SUD, PRVO GRAĐANSKO VIJEĆE, FRANCUSKA) OD
16. LIPNJA 2021.**

Osoba QE, [omissis] Maisons-Alfort, podnijela je [omissis] žalbu [omissis] protiv presude koju je 3. listopada 2019. donio cour d'appel de Versailles (Žalbeni sud u Versaillesu, Francuska) (16. vijeće), u sporu između nje same i društva Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, [omissis] Nantes, druge stranke u kasacijskom postupku.

[omissis] [postupovni podaci]

Činjenice i postupak

- 1 Pobjanom presudom (Versailles, 3. listopada 2019.), donesenom povodom vraćanja na ponovno suđenje nakon kasacijskog postupka (prvo građansko vijeće, 26. rujna 2018., [omissis]), koji je uslijedio nakon ponude prihvaćene 21. veljače 2006., ponovljene u javnoj ispravi od 17. svibnja 2006., društvo Caisse fédérale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, čija prava pripadaju društvu Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest (banka) odobrilo je osobi QE (zajmoprimac) zajam namijenjen stjecanju nekretnine u iznosu od 209 109 eura, koji treba otplatiti u 20 godina. U članku 16.1. općih uvjeta ugovora predviđeno je da iznosi koje treba platiti imaju punopravno i trenutačno dospijeće, bez formalnosti ili slanja opomene u slučaju kašnjenja plaćanja samo jednog obroka zajma, kamatâ ili sporednih troškova duljeg od 30 dana.
- 2 Budući da iznos od 904,50 eura nije podmiren do dana dospijeća 10. prosinca 2012. kao ni iznos za siječanj 2013., banka je, bez prethodne opomene, kao datum prijevremenog dospijeća proglasila 29. siječnja 2013. i pokrenula postupak ovrhe na nekretnini zajmoprimca 17. rujna 2015. Zajmoprimac je tvrdio da zapisnik o ovrsi sadržava nepravilnosti pa je 13. listopada 2015. ovršnom sudu podnio zahtjev za poništenje postupka.

Ispitivanje žalbenih razloga

[omissis]

- 3 [omissis] [Prvi žalbeni razlog koji nije relevantan za ovaj postupak]

Drugi žalbeni razlog

Tekst žalbenog razloga

- 4 Zajmoprimac prigovara tomu što su u presudi odbijeni njegovi zahtjevi, s obzirom na to da:

„1. su u ugovorima sklopljenima između prodavateljâ robe ili pružateljâ usluge i potrošača nepoštene one odredbe čiji je predmet ili učinak stvaranje znatnije neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih stranaka na štetu potrošača; odredbe koje imaju za cilj ili učinak prodavatelju robe ili pružatelju usluga priznati mogućnost raskida ugovora bez primjerenog otkaznog roka smatraju se nepoštenima, osim ako prodavatelj robe ili pružatelj usluga ne dokaže suprotno; sudovi koji odlučuju o meritumu trebaju po službenoj dužnosti ispitati nepoštenost odredbi koje su im podnesene s obzirom na to da raspolažu činjeničnim i pravnim elementima na temelju kojih mogu donijeti odluku; budući da je u ovom slučaju utvrdio da je u članku 16.1. ugovora o zajmu predviđeno da zajmodavac može proglasiti prijevremeno dospijeće bez formalnosti i slanja opomene na temelju

zajmoprimčeva kašnjenja plaćanja obroka zajma duljeg od 30 dana, a da nije ispitao treba li tu odredbu, koja prodavatelju robe ili pružatelju usluge omogućava raskid ugovora bez primjerenog otkaznog roka, smatrati nepoštenom, osim ako banka ne dokaže suprotno, Cour d'appel (Žalbeni sud u Versaillesu) lišio je svoju odluku pravnog temelja u pogledu prijašnjeg članka L. 132-1 (koji je postao članak L. 212-1), prijašnjeg članka R. 132-2, 4° (koji je postao članak R. 212-2, 4°), članka R. 632-1 i prijašnjeg članka L. 141-4 Codea de la consommation (Zakonik o potrošnji) te članka 1184. Codea civile (Građanski zakonik) (u verziji koja je prethodila Uredbi od 10. veljače 2016.);

2. u ugovorima sklopljenima između prodavateljâ robe ili pružateljâ usluge i potrošača nepoštene su one odredbe koje imaju za cilj ili učinak stvaranje znatnije neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih stranaka na štetu potrošača; nepoštena je odredba kojom se omogućuje zajmodavcu da proglasi prijevremeno dospijeće, pri čemu dugovani iznos trenutačno dospijeva, uz obrazloženje da dužnik kasni s plaćanjem obroka zajma više od 30 dana, a da zajmoprimac prethodno ne dobije mogućnost da objasni taj razlog dospijeća; sudovi koji odlučuju o meritumu trebaju po službenoj dužnosti ispitati nepoštenost odredbi koje su im podnesene s obzirom na to da raspolažu činjeničnim i pravnim elementima na temelju kojih mogu donijeti odluku; u ovom slučaju, time što nije ispitao je li članak 16.1. ugovora o zajmu nepošten, s obzirom na to da je zajmodavcu dopustio da, u slučaju zakašnjelog plaćanja obroka zajma više od 30 dana, jednostrano raskine ugovor, a da pritom zajmoprimcu ne omogući da objasni povredu koja mu se pripisuje, Cour d'appel (Žalbeni sud u Versaillesu) lišio je svoju odluku pravnog temelja u pogledu prijašnjeg članka L. 132-1 (koji je postao članak L. 212-1), članka R. 632-1 i prijašnjeg članka L. 141-4 Zakonika o potrošnji, te članka 1184. Građanskog zakonika (u verziji koja je prethodila Uredbi od 10. veljače 2016.);

3. u ugovorima sklopljenima između prodavateljâ robe ili pružateljâ usluge i potrošača nepoštene su one odredbe koje imaju za cilj ili učinak stvaranje znatnije neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih stranaka na štetu potrošača; sudovi koji odlučuju o meritumu trebaju po službenoj dužnosti ispitati nepoštenost odredbi koje su im podnesene s obzirom na to da raspolažu činjeničnim i pravnim elementima na temelju kojih mogu donijeti odluku; Sud odlučio je da članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da, kad je riječ o ocjeni nacionalnog suda u pogledu eventualne nepoštenosti odredbe koja se odnosi na prijevremeno dospijeće zbog dužnikove povrede obveza u određenom ograničenom razdoblju, na tom je sudu da provjeri ovisi li mogućnost dana prodavatelju robe ili pružatelju usluga da ukupan iznos zajma proglasi dospjelim o potrošačevu neizvršenju bitne obveze iz predmetnog ugovornog odnosa, je li ta mogućnost predviđena u slučajevima kada je takvo neizvršenje dovoljno teško uzevši u obzir trajanje i iznos zajma, odstupa li navedena mogućnost od pravilâ općeg prava koja se primjenjuju u tom području u izostanku posebnih ugovornih odredbi te predviđa li nacionalno pravo primjerena i djelotvorna sredstva koja bi potrošačima vezanima takvom odredbom omogućila da isprave učinke navedenog

dospijeća zajma (presuda Suda od 26. siječnja 2017., Banco Primus, predmet C-421/14); u ovom slučaju, time što nije ispitao je li odredba o prijevremenom dospijeću iz članka 16.1. ugovora o zajmu nepoštena, s obzirom na to da se njome omogućio raskid ugovora, sklopljenog na 20 godina i na iznos od 209 109 eura, samo na temelju kašnjenja plaćanja obroka zajma duljeg od 30 dana, Cour d'appel (Žalbeni sud u Versaillesu) lišio je svoju odluku pravnog temelja u pogledu članka 3. stavka 1. i članka 4. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993., kako ih tumači Sud, te prijašnjeg članka L. 132-1 (koji je postao članak L. 212-1), članka R. 632-1 te prijašnjeg članka L. 141-4 Zakonika o potrošnji.”

Odgovor Suda

Uzimajući u obzir članak 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije:

Pravo Europske unije

5 Na temelju članka 3. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima, ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

6 Člankom 4. te direktive određuje se:

„1. Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.

2. Procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštena ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.”

7 Sud Europske unije (Sud) u presudi od 26. siječnja 2017. (Banco Primus SA, C-421/14) odlučio je da članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da:

„– ispitivanje eventualne nepoštenosti neke odredbe ugovora zaključenog između prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge) i potrošača uključuje utvrđivanje prouzrokuje li ona znatniju neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih stranaka na štetu potrošača. To ispitivanje valja provesti s obzirom na nacionalne propise koji se u slučaju nepostojanja sporazuma između stranaka imaju primijeniti, sredstva koja potrošač ima na raspolaganju sukladno nacionalnim propisima kako bi spriječio korištenje te vrste odredaba, narav robe ili usluga koje su predmet dotičnog ugovora kao i sve okolnosti njegova zaključenja; [...]

– kada je riječ o ocjeni nacionalnog suda eventualne nepoštenosti odredbe koja se odnosi na prijevremeno dospijeće zbog dužnikove povrede obveza u određenom ograničenom razdoblju, na tom je sudu da provjeri ovisi li mogućnost dana prodavatelju (robe) ili pružatelju (usluge) da ukupan iznos zajma proglašiti dospjelim o potrošačevu neizvršenju bitne obveze iz predmetnog ugovornog odnosa, je li ta mogućnost predviđena u slučajevima kada je takvo neizvršenje dovoljno teško uzevši u obzir trajanje i iznos zajma, odstupa li navedena mogućnost od propisa koji se primjenjuju u tom području u izostanku posebnih ugovornih odredaba te predviđa li nacionalno pravo primjerena i djelotvorna sredstva koja bi potrošačima vezanima takvom odredbom omogućila da isprave učinke navedenog dospijeća zajma.”

Nacionalno pravo

- 8 Na temelju članka L. 132-1 Zakonika o potrošnji, u verziji proizašloj iz ordonnance n° 2001-741 du 23 août 2001 (Uredba br. 2001-741 od 23. kolovoza 2001.) koji se može primijeniti na spor i kojim se osobito prenosi ta direktiva, u ugovorima sklopljenima između prodavatelja robe ili pružatelja usluge, s jedne strane, i osoba koje nisu prodavatelji robe ili pružatelji usluge odnosno potrošača, s druge strane, nepošteno su one odredbe čiji je predmet ili učinak stvaranje znatnije neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih stranaka na štetu osobe koja nije prodavatelj robe ili pružatelj usluge odnosno na štetu potrošača.
- 9 Cour de cassation (Kasacijski sud) na temelju članaka 1134., 1147. i 1184. Građanskog zakonika, u verziji koja je prethodila onoj proizašloj iz ordonnance n° 2016-131 du 10 février 2016 (Uredba br. 2016-131 od 10. veljače 2016.), dosljedno zaključuje da, ako se u ugovoru o zajmu određenog novčanog iznosa može predvidjeti da će u slučaju neispunjavanja obveza zajmoprimca koji nije trgovac doći do prijevremenog dospijeća, to se dospijeće ne može proglasiti stečenim u korist vjerovnika ako nije poslao opomenu koja je ostala bez učinka, a u kojoj je odredio rok kojim dužnik raspolaze kako bi ga spriječio. Međutim, Cour de cassation (Kasacijski sud) priznaje da se od obveze slanja opomene može odstupiti izričitom i nedvosmislenom odredbom ugovora (prvo građansko vijeće, 3. veljače 2004., [omissis]; prvo građansko vijeće, 3. lipnja 2015., [omissis]; prvo građansko vijeće, 22. lipnja 2017., [omissis]) jer je potrošač tako obaviješten o posljedicama povrede tih obveza.

Obrazloženje zahtjeva za prethodnu odluku

- 10 Ispitivanje dijelova žalbenih razloga podrazumijeva da se utvrdi treba li članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive tumačiti na način da im se, u potrošačkim ugovorima, protivi uobičajeno oslobođenje od obveze slanja opomene, čak i ako je to oslobođenje izričito i nedvosmisleno predviđeno u ugovoru, te treba li smatrati da je sporna odredba, s obzirom na to da ima za učinak da, u slučaju kašnjenja plaćanja samo jednog obroka zajma, kamata ili sporednih troškova dulje od 30 dana, punopravno nastupa prijevremeno dospijeće, nepošteno osobito s obzirom na kriterije koje je uspostavio Sud u presudi od 26. siječnja 2017., Banco

Primus (C-421/14). U prilog znatnoj neravnoteži može se tvrditi da se takvom odredbom omogućuje zajmodavcu da raskine ugovor bez primjerenog otkaznog roka, a da pritom zajmoprimcu ne omogući da obrazloži povredu koja mu se pripisuje. U prilog nepostojanju nepoštenosti može se tvrditi da se takva odredba, kako bi bila valjana, treba izričito i nedvosmisleno predvidjeti, tako da je zajmoprimac u potpunosti obaviješten o svojim obvezama. Može se dodati da zajmoprimac uvijek može pokrenuti postupak pred sudom kako bi osporio primjenu te odredbe i zatražiti sankciju ako zajmodavac povrijedi odluku suda.

- 11 U pogledu prvog kriterija koji je Sud uspostavio u prethodno navedenoj presudi od 26. siječnja 2017., kad je riječ o ocjeni nacionalnog suda eventualne nepoštenosti odredbe koja se odnosi na prijevremeno dospijeće zbog dužnikove povrede obveza u određenom ograničenom razdoblju, može se priznati da potrošačevo neplaćanje mjesečne obroke u određenom roku predstavlja neizvršenje bitne obveze s obzirom na to da se je obvezao na plaćanje predviđenih mjesečnih obroka te da je ta obveza odredila obvezu zajmodavca.
- 12 Drugi kriterij, koji dovodi do ocjene predstavlja li kašnjenje plaćanja samo jednog obroka zajma, kamata ili sporednih troškova dulje od 30 dana, kao što se to predviđa predmetnom odredbom, dovoljno teško neizvršenje obveze s obzirom na trajanje i iznos zajma, dovodi do više dvojbi. S obzirom na produljenje trajanja kreditâ i smanjenje kamatnih stopa, neplaćeni iznosi mogu biti relativno mali s obzirom na trajanje i iznos zajmova u trenutku proglašenja prijevremenog dospijeća, tako da se težina neizvršavanja obveze može relativizirati te se može uzeti u obzir opća ravnoteža ugovornih odnosa. Međutim, može se smatrati da takvo obrazloženje stvara nejednakost među potrošačima jer podrazumijeva da sud u svakom slučaju određuje od kojeg je iznosa, s obzirom na trajanje i iznos zajma, te od kojeg je roka neizvršenje dovoljno teško da opravda trenutačno dospijeće zajma.
- 13 Stoga se postavlja pitanje može li kašnjenje plaćanja samo jednog obroka zajma, kamata ili sporednih troškova dulje od 30 dana, kao što se to predviđa predmetnom odredbom, predstavljati dovoljno teško neizvršenje s obzirom na trajanje i iznos zajma.
- 14 U skladu s trećim kriterijem, važno je utvrditi odstupa li ta odredba, u nedostatku posebnih ugovornih odredbi, od pravila općeg prava primjenjivih u tom području. Općim se pravom nalaže slanje opomene prije proglašenja prijevremenog dospijeća, iako se strankama priznaje mogućnost odstupanja od tog naloga te se zahtijeva poštovanje primjerenog otkaznog roka. Budući da je otkazni rok u predmetnoj odredbi 30 dana, postoji sumnja u to je li on dostatan da se zajmoprimac obrati zajmodavcu, obrazloži neizvršenje koje mu se pripisuje i pronade rješenje za poravnanje jednog ili više neplaćenih iznosa. Međutim, predmetnim se ugovorom osim toga predviđa mogućnost da zajmoprimac zatraži izmjenu dospijeća koja bi mu omogućila da, po potrebi, spriječi rizik od neplaćanja.

- 15 Ipak, važno je znati može li se za otkazni rok od 30 dana smatrati da stvara znatnu neravnotežu na štetu potrošača.
- 16 Naposljetku, u presudi Suda od 26. siječnja 2017. ne pojašnjava se jesu li četiri kriterija, koja su uspostavljena kako bi nacionalni sud ocijenio eventualnu nepoštenost odredbe o prijevremenom dospijeću zbog dužnikove povrede obveza u određenom ograničenom razdoblju, kumulativna ili alternativna. To je pitanje potrebno postaviti kako bi se donijela odluka o žalbenom razlogu i pojasnila metodologija koju bi nacionalni sud trebao primijeniti za ocjenu nepoštenosti sporne odredbe.
- 17 Također se postavlja pitanje može li se, ako su kriteriji kumulativni, ipak isključiti nepoštenost odredbe s obzirom na relativnu važnost pojedinačnih kriterija.
- 18 Pitanja koja su postavljena u okviru žalbenog razloga, o kojima ovisi odluka o žalbi u kasacijskom postupku i koja trebaju usklađeno tumačenje tekstova prava Unije primjenjivih na ovaj predmet, opravdavaju pokretanje postupka pred Sudom Europske unije.
- 19 Stoga valja prekinuti žalbeni postupak dok Sud ne donese svoju odluku o tim različitim pitanjima.

SLIJEDOM NAVEDENOG, ovaj sud:

[*omissis*];

UPUĆUJE Sudu Europske unije zahtjev za prethodnu odluku, kako bi on odgovorio na sljedeća pitanja:

1. Treba li članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima tumačiti na način da im se, u potrošačkim ugovorima, protivi uobičajeno oslobođenje od obveze slanja opomene, čak i ako je to oslobođenje izričito i nedvosmisleno predviđeno u ugovoru?

2. Treba li presudu Suda Europske unije od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14), tumačiti na način da kašnjenje plaćanja samo jednog obroka zajma, kamatâ ili sporednih troškova dulje od 30 dana može predstavljati dovoljno teško neizvršenje u pogledu trajanja i iznosa zajma te opće ravnoteže ugovornih odnosa?

3. Treba li članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. tumačiti na način da im se protivi odredba u kojoj se predviđa da se može proglasiti prijevremeno dospijeće u slučaju kašnjenja plaćanja duljeg od 30 dana ako se nacionalnim pravom, kojim se nalaže slanje opomene prije proglašenja prijevremenog dospijeća, priznaje da stranke mogu odstupiti od tog naloga ako se poštuje primjereni otkazni rok?

4. Jesu li četiri kriterija koje je Sud Europske unije uspostavio u presudi od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14), kako bi nacionalni sud mogao ocijeniti eventualnu nepoštenost odredbe koja se odnosi na prijevremeno dospijeće zbog dužnikove povrede obveza u određenom ograničenom razdoblju kumulativna ili alternativna?

5. Ako su ti kriteriji kumulativni, može li se ipak isključiti nepoštenost odredbe s obzirom na relativnu važnost pojedinačnih kriterija?

Postupak se PREKIDA dok Sud Europske unije ne donese odluku;

[*omissis*] [Žalbeni razlozi u kasacijskom postupku priloženi presudi]

RADNI DOKUMENT